

Een Europeaan in het diepst van mijn gedachten

Het boek *In Europa* van Geert Mak en de daarop gebaseerde tv-serie stemmen bijna weemoedig. Wat hebben we toch veel met elkaar meegemaakt! Al die steden waar ooit het brandpunt van de wereldmacht lag: Rome, Parijs, Berlijn, Londen, Wenen, Athene, vol prachtig gerestaureerde gebouwen of juist ruïnes die de vergane glorie weerspiegelen. Hebben we het mooiste inmiddels gehad? *“Nothing is there, for us to share, but yesterday”*, zong Brian Ferry lang geleden al in *A song for Europe*.

Kijkend naar Europa heb ik echter helemaal geen avondland-gevoel. De eenwording gaat gestaag door, wordt natuurlijk steeds op de proef gesteld, maar slechts weinigen zouden ermee willen stoppen. De huidige economische crisis doet wat dat betreft wonderen: als elk land die afzonderlijk had moeten opvangen, waren we er nog veel slechter aan toe geweest - onverholen protectionisme en devaluaties zouden ons lot zijn geweest. Ook eurosceptici zien dat in. Die verzetten zich toch vooral tegen politieke integratie en afstemming. Europa zou niet meer moeten zijn dan economische samenwerking in de vorm van één markt. Alsof er ooit een markt heeft kunnen bestaan zonder overheidssturing. Alsof het vervolgens denkbaar is dat die sturing zonder machtsvragen gepaard zou gaan. En alsof dat soort machtsvragen dan aan een paar economen zouden kunnen worden overgelaten.

Het politiek-bestuurlijke Europese gedoe, de moeizame compromissen, de soms trage besluitvorming, het voortdurend verschuiven van de machtsbalans tussen parlement, regeringsleiders en Commissie maken mij niet somber. Ze tonen juist aan dat er politieke afwegingen worden gemaakt en dat er ten minste geprobeerd wordt politieke sturing op de economische eenwording uit te oefenen. Bovendien blijkt eruit dat het om besluiten gaat die ertoe doen. Over waterschapsbesturen hoor je bijvoorbeeld nooit iets.

Natuurlijk, er zijn wel erg veel lobbyisten actief, de invloed van nationale ambtenaren op de voorbereidingen op besluiten is groot en er zijn regels waar sommigen onevenredig van profiteren. Dat is echter inherent aan publieke besluitvorming en er volgen altijd weer correcties, nieuwe ronden, nieuwe kansen. Bovendien zijn de resultaten indrukwekkend. In onze omgeving al 60 jaar geen oorlogen, een gezamenlijke markt en munt, het verdwijnen van binnengrenzen, etc. En een Europees Parlement met onmiskenbaar groeiende invloed, al moeten het recht van initiatief en een verantwoordingsplicht van de Commissie nog wel even bevochten worden.

Gestaag zien we de contouren ontstaan van een confederale staat. Het wordt tijd na te gaan denken over de volgende stap: Europees staatsburgerschap. Dat ik toevallig geboren ben in een arbitrair afgebakend hoekje van Europa van 150 bij 250 kilometer is voor mij oninteressant. Ik heb niks met oranje of het Wilhelmus. Mijn hele wereldbeeld stoelt grotendeels op Europese denkers en past in die tradities: ik ben een Europeaan in het diepst van mijn gedachten. Bovendien worden individuele grondrechten door Europese instituties zeker zo goed gewaarborgd als door Nederlandse regels en instellingen.

De mogelijkheid van een Europees staatsburgerschap biedt een uitweg uit het benepen nationalisme dat het huidige politieke klimaat kenmerkt. En het hoeft voor niemand verplicht te zijn: biedt alleen hen die dat willen de gelegenheid. Als symbool van dat Europese burgerschap mogen inwoners van de lidstaten een Europees paspoort aanvragen, dus niet een paspoort naar Europees model maar een paspoort echt uitgegeven door de EU. Moeten we natuurlijk nog wel even nadenken of dat dan een tweede of voor sommigen zelfs een derde paspoort wordt. Mocht dat een belemmering zijn, dan ruil ik graag mijn Nederlandse exemplaar in.

Dat Europees staatsburgerschap roept vast allerlei ingewikkelde internationale juridische vragen op. En kan ik straks als Europees staatsburger bijvoorbeeld nog stemmen voor het nationale parlement? Met het principe dat belastingheffing alleen kan als het gekoppeld is aan representatie van belangen komen we daar wel uit. Bovenal illustreert een Europees paspoort prachtig de voortgaande eenwording en vormt een weerwoord op de eurosceptische tijdgeest. *So much is there, for us to share!*

Marcel van Dam

Openbaar Bestuur, mei 2009